

ПРОЕКТ "ЄВРОПЕЙСЬКА БІБЛІОТЕКА" ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

КОНФЕРЕНЦІЇ.
СЕМІНАРИ.
ЧИТАННЯ

СУЧАСНІ бібліотеки, розвиваючись з активним використанням інформаційних технологій, включаються у процес створення, забезпечення функціонування та розвитку електронних бібліотек. Виходячи з того, що електронна бібліотека – це локальні або розподілені електронні ресурси, поєднані загальною ідеологією структуризації і доступу, бібліотеки розробляють та реалізують окремі проекти створення електронних бібліотек, здійснюючи цю роботу самостійно або ж об'єднуючись у корпорації.

Мета даної публікації – узагальнити матеріали Міжнародного семінару «Ініціативи Європейської бібліотеки», що відбувся у м. Юрмалі 29-31 січня 2007 року. Його організаторами стали Міністерство культури Латвії, Національна бібліотека Латвії та керівництво проекту «Європейська бібліотека» (TEL-ME-MOR). Від України на семінар, разом з автором цієї статті, було запрошено директора Державної бібліотеки України для юнацтва Г. Саприкіна, заступника генерального директора Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського А. Чекмарьова, директора Херсонської ОУНБ ім. О. Гончара Н. Коротун.

У чому сутність проекту «Європейська бібліотека»?

Це колективна праця усіх національних бібліотек Європи, кінцевою метою якої має стати централизована багатомовна точка доступу в Інтернеті до каталогів та електронних колекцій – TEL портал (www.TheEuropeanLibrary.org).

Роботу над проектом розпочато у 2001 році. Під керівництвом Британської бібліотеки вивчалися можливості його реалізації, здійснювались обрахунки ймовірної вартості, створювався бізнес-план як обов'язкова частина проекту.

Європейська бібліотека відкрита для доступу з травня 2005 року і зараз включає в себе 240 електронних колекцій з національних бібліотек Австрії, Великобританії, Хорватії, Данії, Естонії, Фінляндії, Франції, Італії, Латвії, Нідерландів, Португалії, Сербії, Словенії, Швейцарії, Польщі, Кіпру, Мальти, Литви, Угорщини, Чехії, Словаччини. До кінця 2007 року до проекту долучаться ще 9 країн (Бельгія, Греція, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Ліхтенштейн, Люксембург, Норвегія, Швеція) і він буде налічувати близько 300 колекцій (EDLproject). Передбачається, що у 2008 році доступними стануть 2 млн. книг, фільмів, фотографій, манускриптів та інших документів, а до 2010 ро-ку – коло 6 млн.

Сповідуючи ідеологію рівноправного доступу до європейського культурного, освітнього та наукового різноманіття, Європейську бібліотеку створено і вона існує та розвивається задля того, щоб відкрити світ

знань, інформації і культури, накопичений всіма національними бібліотеками Європи. Для користувачів вперше створено можливості пошуку в електронних каталогах національних бібліотек, надано доступ до національних ресурсів інших країн, забезпечено якісні й надійні веб-ресурси.

Портал використовує стандартні протоколи OAI, Z39.50, SRU, OpenURL, засновані на єдиних стандартах метаданих (на базі Dublin Core) для забезпечення взаємодії; клієнтська сторона Порталу – на базі open source (AJAX) та використовує багатомовний інтерфейс (20 мов).

Провідні фахівці Національної бібліотеки Латвії, аналізуючи власний досвід роботи у проекті впродовж двох років, розповідали про те, що на початку задля його ефективної реалізації у бібліотеці було створено чотири робочі групи. Перша – “група аналізу дослідницької роботи” – аналізувала та ідентифікувала потреби і пріоритети досліджень у секторі культури і освіти країн ЄС. Друга – “група розвитку мереж доступу до національних ресурсів” – забезпечувала використання програмних засобів. Третя – “група забезпечення розвитку багатомовності мережі” – працювала над перекладами. Четверта – “група заохочення ознайомлень з проектом” – забезпечувала рекламу проектних робіт та інформування про переваги проекту.

Для нас можуть мати певний інтерес наслідки роботи першої робочої групи. Зокрема, під час проведених досліджень було встановлено, що істотних відмінностей між національними бібліотеками країн ЄС та тих країн що не входять до цього об'єднання, не існує. Лише декілька національних бібліотек європейських країн оцифровують велику кількість документів, а в цілому темпи і обсяги оцифрування недостатні, щоб створити у короткий термін повноцінну повнотекстову європейську електронну бібліотеку (для прикладу, у НБ Кореї зараз оцифровано документів більше, ніж у 39 європейських країнах разом взятих).

Наразі більш актуальним залишається оцифрування з метою забезпечення електронного зберігання. Завданням на найближчу перспективу визначено створення прозорих стандартів якості і термінології для продуктивного співробітництва між національними бібліотеками та орієнтація на користувача як кінцеву мету будь-якої бібліотечної діяльності. Нині створюються віртуальна Рада Користувачів, європейський реєстр метаданих, проводяться семінари з бібліотекарями, спрямовані на пошук шляхів взаємодії з іншими проектами. З метою визначення потреб користувачів постійно здійснюється аналіз журналу реєстрації, розширюються мовні можливості.

І. Шевченко

Узагальнюючи результати здійсненої роботи, директор Національної бібліотеки Латвії пан Андріс Вілкс, зокрема, сказав, що проект може бути розповсюджений на бібліотеки, архіви та музеї і у подальшому слугувати базою для приєднання інших суспільних інституцій, що зберігають культурну спадщину.

З травня 2007 року передбачається наступний етап реалізації проекту – TELPlus, на корпоративних засадах. Чехія здійснюватиме OCRing з попередньо оцифрованих матеріалів, Португалія забезпечуватиме ОАІ РМН сумісність, Франція – індексацію повних текстів та автоматичну орієнтацію між багатомовними тематичними індексами, що покращуватиме доступ, Нідерланди створюють уніфікований модуль інтеграції інших сервісів, наприклад пошук у словнику, анотації. Передбачається також персоналізація користувачів, погоджуються умови участі Болгарії та Румунії.

Якими є перспективи для України?

Для національних бібліотек країн – не членів Європейського Союзу, як потенційних учасниць проекту «Європейська бібліотека» у майбутньому, необхідно реально оцінити його зміст та переваги для користувачів і, спираючись на свої можливості – фінан-

сові, кадрові, технічні та технологічні, опрацювати пропозиції адміністраторів TEL-ME-MOR стосовно приєднання до «Європейської бібліотеки». На семінарі було задекларовано умови та можливості для України, Вірменії, Грузії, Молдови і Азербайджану стати учасниками проекту. Це – наявність однієї або декількох електронних колекцій чи каталогів, доступ через ОАІ, Z39.50 або SRU, структура метаданих, що відповідає «TEL Application Profile», опис колекцій в XML, перекладацька робота. Особливих зусиль потребує менеджмент проекту – кадрове і фінансове забезпечення тощо. Ця діяльність є набагато складнішою, ніж технічно-технологічні умови співучасті у проекті.

Отримані пропозиції щодо співпраці та можливості участі України у проекті наразі всебічно опрацьовуються фахівцями і незалежними експертами та будуть використані при визначенні перспектив розвитку вітчизняної бібліотечної справи, оскільки євроінтеграційні процеси, представлення світові культурних надбань із фондів національних книгозбірень та прагнення до подолання електронної нерівності стоїть на порядку денному в Україні. ■

ПІДСУМКИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ, ДЕРЖАВНИХ БІБЛІОТЕК ТА ОУНБ УКРАЇНИ

26 січня ц.р. у Національній парламентській бібліотеці України (НПБУ) відбувся „круглий стіл” на тему „Наукова робота – шлях до вирішення нагальних проблем бібліотечної справи” за участю працівників МКТ України, провідних бібліотечних фахівців, науковців і практиків, викладачів, аспірантів, студентів, зокрема, представників Національної бібліотеки України (НБУ) для дітей, Державної бібліотеки України (ДБУ) для юнацтва, Державної історичної бібліотеки (ДІБ) України, Державної науково-педагогічної бібліотеки України (ДНПБУ) ім. В.О. Сухомлинського, Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв (ДАКККіМ) та ін. Організатором «круглого столу» став науково-дослідницький відділ Бібліотеки.

До кола розглянутих на засіданні питань увійшли: підсумки науково-дослідницької діяльності національних, державних бібліотек України та загальний аналіз актуальних напрямів НДР обласних універсальних наукових бібліотек (ОУНБ) країни за останні роки; результати виконання державних програм, зокрема поповнення і збереження бібліотечних та архівних фондів; цілі, завдання та хід проведення окремих досліджень; вивчення читання дитячої та юнацької аудиторії; впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у методичну діяльність бібліотек; завдання фахового видання „Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія”; питання створення

українського бібліографічного репертуару та підготовки бібліографічних покажчиків; розвиток інформаційно-пошукових мов в інформаційній діяльності.

Аналіз науково-дослідницької роботи ОУНБ (**З. Савіна**, заст. генерального директора НПБУ з наукової роботи) засвідчив прикладний характер проведених досліджень, їхню спрямованість на удосконалення діяльності як окремої бібліотеки, так і всіх книгозбірень регіону. Протягом 2005 р. дослідницьку роботу ОУНБ було зосереджено на кількох проблемах. Перша – роль та місце бібліотеки в сучасному суспільстві. В цьому аспекті Хмельницька, Миколаївська, Запорізька ОУНБ докладно вивчали сільську бібліотеку, коло її проблем, чинники та складові успішної діяльності, склад користувачів, структуру їхніх потреб та запитів, можливості створення або перебудови системи підвищення кваліфікації сільських бібліотекарів.

Вивченням інформаційних потреб, інтересів, запитів різних категорій користувачів займалися Львівська, Рівненська, Кіровоградська, Чернівецька, Івано-Франківська, Сумська, Закарпатська, Вінницька ОУНБ. Вони досліджували рівень інформаційного та бібліотечного обслуговування як всієї читацької аудиторії, так і окремих категорій користувачів (вчителів, пенсіонерів, інвалідів, представників органів вла-

О. Масціпан